

Hat évtized múltán

Simonyi Béla interjúja a 80 éves
Merza Józseffel

(III. rész)

Nem bántad meg, hogy a katonaság megtagadásával tönkretetted a szakmai karrieredet?

Közéleti karrierem csúcspontja 1944 tavaszán volt, amikor elsős gimnazistaként én tartottam a március 15-i beszédet az osztályban. A sablonosnak tekinthető fogalmazványt az osztályfőnökünk javította fel azzal, hogy beillesztett pár sort arról, hogy újra harcban áll a magyar, de bízunk abban, hogy nagy szövetségesünk oldalán győzni fogunk. Szépen elmondtam, de ettől függetlenül az orosz előőrsök kilenc hónap múlva már megjelentek Miskolc utcáin. Pár évig stagnált az elismertségem, majd a fényes szelek idején folyamatosan csökkenni kezdett. Hosszabb leirástól tartózkodok, hiszen sok hatás ért akkor bennünket a politikai élet goromba változásai miatt. Mivel családba nem üt a mennykő, a kellemetlenségek ellenére tudományos pályám töretlenül ívelt felfelé. Addigi bizonyítványaimban 12 éven át kizárólag a legjobb jegyek voltak találhatóak, a tornát és az éneket is beszámítva. A katonai ismeretek egy pillanatra bizonytalan helyzetet teremtettek, de makacsságom és az érdekelt felek meglepő jóindulata folytán túléltem a konfliktust.

Túlságosan szép papírformámat Mao elnök politikai munkássága tette tönkre, mivel ő egy cikkében azt írta, hogy bizonyos helyzetben ellentétek keletkezhetnek a nép és a vezetők között. Szorgalmam folytán ezt én tudtam, a vizsgáztató viszont nem, így a kialakult vita végeredménye nem kedvezett nekem 1953 tavaszán. Nagyot nyeltem, mint az a versenyző, aki úgy érzi, hogy a 14. év végén először pontozták le. Addig azonban már összegyűjtöttem annyi politikai tapasztalatot, hogy túl tudjam tenni magam ezen a jelentéktelen kudarcon. Gyűrűt és más efféle amúgy sem viseltem. Vörös diplomával végeztem, gimnáziumi állást kaptam Debrecenben, ami jó dolog volt, mert éppen akkor mondtak fel néhány októnak az egyetemen, ami begyűrűzött a középiskolába is. Mint kiváló diáknak, az érettségi előtt moszkvai ösztöndíjat is adtak volna. Nem emlékszem, hogy mivel mondtam nemet kifelé, de azt tudom, hogy határozottan nem kívántam olyan országba menni, ahol nem járhatok zavartalanul templomba.

Ideológiai elmaradottságom más szempontból nem volt hátrányos. Elsőéves egyetemistaként szakmai és társadalmi működésem miatt felajánlották a párttagságot, amit elhárítottam. Másodjára akkor kerültem jó helyzetbe, amikor kezdő oktatóként KISZ-vezető tanárnak akart megtenni az iskola igazgatója. Ekkor újból nyíltságos nemet mondtam. Tudomásul vették. Harmadjára 1957 tavaszán lehettem volna pártember, mivel honorálni akarták az „események” idején tanúsított kiegyensúlyozott magatartásomat. Közöltem, hogy eddigi életutam még az újjáalakult pártban sem teszi lehetővé a tagságomat. Az eddigi szöveg alaposabb tanulmányozása bárkit meggyőzhet arról, hogy a futás mellett a szembeüszást is megszoktam. Mindkettő erősíti az izmokat és biztosítja a jó vérkeringést.

Karrier? Bizonyára hallottátok már a karrierdiplomata kifejezést. Az átlagember valamiféle sikeres magasba törekvést ért rajta. Egy jobb szótárból azonban megtudható, hogy a *hivatásos* diplomatát jelenti. Az én karrierem egyáltalán nem tört meg, mert a kollégáim szemében továbbra is a matematika művelése maradt a hivatásom. Műveltem, ahogy lehetett. Kis lányom – az ökológusok kedvéért írom így – maradt utánam. A szakma mellett, persze, a fő törekvésem az, amit Thornton Wilder szavaival fejezek ki: „*Heaven is my destination*” [*Sorsom az ég, később Menyeyi ügyekben utazom fordították magyarra*]. A *career* meg a *destination* – konzervatív formában is – szépen megvan egymás mellett. Ezek nem formális, hanem lényeges dolgok, amint – a nyelvyakorlást lezárva – a formális szó sem üres beszédet, hanem *hivatalos* tárgyalást jelent. Így olvassunk újságot.

Hogyan látod ma Isten Országának megvalósíthatóságát?

Bárhol létrejön, ahol legalább ketten találkoznak Jézus nevében, megbeszéljük az evangélium időszerű tanítását, az abból fakadó tennivalókat, és elhatározzák azok megvalósítását. Minden egyéb már járulékos. Isten országa jelen lehet asztalközösségekben, templomban, kolostorban, bidonville-ben [nagyvárosok biztonság nélküli, külterületi szegénynegyedek], slum-ban [túlszűfolt szegénynegyedek, létminimum alatti lakáskörülményekkel, pl. vízellátás nélkül], cigányputriban, szabad ég alatt, aluljáróban (ha megosztják a közös takarót) és rakparton. Alkalmadtán borozó is megfelel. Cecey Éva és Bornemissza György házasságkötése érvényes volt a népet képviselő Mekksey tanúskodása folytán. Roger Schutznek megfelelt valamelyik harmadik világbeli bodega hiányos szaniterfelszerelés híján is. Hogy meddig bírta, az nem rám tartozik. Hogy cirkált-e rendfenntartó polgárórség, az ismét más kérdés. A környezetbe bele nem született civilizált embereknek gondjaik lehetnek. Orgonaművész viszont – megfelelő gondolkodás révén – évekre be tud illeszkedni a járványokkal is megtűzdelte világba, onnan csak politikusok tudják karhatalommal eltávolítani (Albert Schweitzerre gondolok). Platón Akadémiájának kapujára az volt írva: *Ageómetrétoosz médeisz eiszító*, azaz geometriai ismeretek nélkül senki sem léphet be. Stimmet, az okos görögök így beszéltek. Mi mást állítunk, és azt mondjuk, hogy ahol az evangéliumról beszélnek, ott van Isten Országja. Ezenfelül, aki érti Isten geometriáját, annak a szegények között van a helye.

Mit gondolsz a szabad akaratról?

A kérdés váratlan, mert elméletinek látszik, és igen alkalmas arra, hogy vitára indítson. Tegyük felelőssé Szent Pált a predesztinációért, aztán gyűjtsük rendszeresen, korokon át, a teológusok, filozófusok véleményét a kérdérről, végül érkezünk meg hazánkba a 21. század első évtizedébe, és mondjuk azt, hogy aki szegény maradt, az annyit is ér? Ismétlem, nem akarok nagy tanító lenni. Elég alapos munkát végzett itt Max Weber, aki a *Die protestan-*

tische Ethik und der Geist des Kapitalismus-ban [A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme] megírta a gazdasági érvényesülés és a hit hasznos kapcsolatának mibenlétét. Senki se gondolja magát szakértőnek, de jobb rálátásra tesz szert a kérdésben, ha elolvassa a Wikipédia világos összefoglalását. Ámde jobb világossá tenni és felvetni azokat a kérdéseket, amelyek erősen foglalkoztatják a talajt vesztett társadalmat, illetve, ami engem igazán érdekel, a kereső, tanácstalan, segítségre szoruló szegény embereket.

Szabad akarát? Mire? A gátlástalan uralkodás gyakorlására avagy elviselésére? Mivel nem akarok felszabadítási teológiát prédikálni, amiről új pápánknak testközeli tapasztalatai is lehetnek, én pedig törzskönyvezett pacifista vagyok, azért – ha érdeklődő barátaim többit várnának is tőlem – Babits *In Horatiumát* ajánlanám ajánlanám elmélkedésre. „Szabad szolgáljuk, állj akarattal a rejtett erőkhöz” – írja, mert az erők, a hatások világa teljességében ismeretlen, de amit megismernek belőle, és aminek teljesítését vállalom, annak szolgálatára szegődöm, és szabadságomat megvalósításának szentelem. Szabadságom illetően feladása révén lesz lelkem „könnyű, mint a hab s a felhő, mint a madár ... a szél az.” „*Jucundi acti labores*”: az elvégzett munka jó érzést ad. Meditációs gyakorlatként álljunk ki egy magas sziklára, mondjuk a Tarkőre, és figyeljünk egy mozdulatlan szárnyakkal keringő nagy madarat az előttünk-alattunk-felettünk lévő nagy „semiben”, amint a láthatatlan rejtett erőkre támaszkodva rója köreit. Nem érezzük az időt.

A dialektikus materializmusban azt adták elő, hogy a szabadság a szükségszerűség felismerése. Nekem a mondat második fele teljesen megfelel. Ennyire lezser vagy könnyű vagyok ebben a kérdésben. Csinálom, amit jónak látok, amit meg tudok tenni, és az eredmény igazolni fogja a szabadságomat.

Hogyan látod a közösségek szerepét az egyének problémáinak megoldásában?

Fontosnak tartom. A „Holnap” városában, a múlt század eleji Nagyváradon élő Dutka Ákos mondta, hogy a költő, ha pártja nincs, elvész korával. Profán példa, de igaz. Illyés Gyula is tudta, hogy milyen inspiráló egy közösség krónikásának lenni. Nemcsak azért, mert mesélsz róla, hanem mert egy a lelked másokéval, a barátaidéval, és azzal a gondolattal, amit együtt vallotok. Mert a krónikás élete szívfájdalommal van tele, mert a közösség az, amiből eszmélete, nyelve származik és táplálkozni fog. Szíveskedjetelek figyelni, hogy nem papi szöveget szerkesztek, hanem – többek között – azt a költőt idéztem, akit még *lejjebb* kellene ültetni Európa nagy folyója mellé, a legeslegalsó lépcsőre, a rakodópart alsó kövére, a kicsinyek mellé, aki-

nek anyja kún volt, apja félig székely, félig román, és „mikor mozdulok, ők ölelik egymást”. Értjük? *Ölelik, és nem ölik* egymást. A Folyó népeiről van szó, európai népekről, akiket összeköt a földrajz, a történelem, a háború és a béke. A Folyó misztikájáról nemcsak a keleti filozófia nyelvével lehet beszélni, hanem a racionális európai ember fogalmaival is, aki tudja, hogy hány halottat sodortak a tenger felé a nagy háborúk öldöklései. Ne kérdezzük, hogy miért.

A közösség elteti és megóvja az embert. Egyszer majd mesélhetünk történeteket a Bokor fénykorából, a közös munkáról, a barátságról, a veszekedésekről és kibékülésekről, a „marha nagy tisztánlátásról” (*Hommage à Lilla Péch*) és a keserves bizonytalanságokról, a görcsösen szorított, de el nem engedett vagy újra megkeresett kezekről. Talán mesélhetnénk, mert az újra fel tudná idézni azt a varázsos légkört, amely az öröm és félelem idején eltöltött minket.

Van-e még szerepe/jelentősége az Egyháznak a mai hívő életében?

Akkora a jelentősége, amekkorát tulajdonít neki. Az eredményét pedig meg lehet nézni. Nem a mai politikusok kezdtek beszélni a valótlan, öreg Európáról. Spengler *Untergangja* már 1918-ban

megjelent. Elég keserves időben. Ami utána jött, jó évtizedig talán, Max Weber profétikus elemzése ellenére, meg okot adhatott a reményre. 1920 közepén azonban Weber már halott, 1933 végétől Spengler nemkívánatos személynek minősült. Ennyit a történelmi filozófiáról és a demokrácia bukásáról. A kialakuló diktatúrát XI. Piusz és Maurice Thorez kézfogása sem tudta megátolni, amint a következő pápa, XII. Piusz sem. Örülhetett, aki élve maradt. A politikai reményt eltaposták a dübörgő csizmák.

Maradt a dogmatika világa, a tanítás tisztasága, a *par excellence* hit-tan. Ámde a vallási szekularizáció sem mai dolog. Ha mostani kifejezésére gondolok, akkor azt mondom, hogy a 20. század első fele egyszerre látta a Galilei-per kijózanító valóságát és a 19. századból örökölt hittételek gondját. Ezzel együtt létezett az evangélium nélküli, mindennapi, rideg, külsődleges, vallásosnak mondott vallástalan élet. Igen jó téma az álszentség, embertelenség ábrázolására. Igen jó alkalom önmagunk igazolására, hogy mi nem vagyunk „olyanok”. *To fix the ideas* [a félreértések elkerülésére]: olyanok, mint a vámos (ld. Lk 18, 11). Meg is tesszük. Az ellenféllel ellenkezésben óhajtjuk bemutatni saját elvi és gyakorlati hűségünket. A mi világunk nem viperafészek, a mi szeretetünk nem sivatag. A becsületes egyháztag tehát a lelkiismeretére hallgatva igyekszik megélni azt a kötelességet, amit a hivatalos egyházi dogmatika elfogadandó és gyakorlandó hit gyanánt elébe állít. Ez nagy feszültséget jelent. Nagyon jó, ha ezt a problémaegyüttest nem rakjuk a liberális szabadkőműve-

A harmadik nemzedék

sek nyakába, mivel az egyházilag kifogástalan Karl Rahner mondta – többször megismételt antimodernista esküje letétele után –, hogy a modernisták olyan erős hittel ragaszkodtak az egyházhoz, „amit ma alig találunk”. Az volt csak a bajuk, hogy túl gyorsan haladtak.

A feszültség leküzdésére századunk nagy találmánya az ökumenizmus, amelynek a zászlaja alatt hátizsákot ragadunk, elfogadott találkozási helyekre járunk, énekelünk és gitározunk, kiváló vallási személyiségeket követünk, nincs útlevélproblémánk, értékes emberi kapcsolatokat létesítünk. Igazolt egyháztagok vagyunk. Ennyi? Van-e degeszre tömött égi erszényünk, szertartások helyett irgalmat gyakorlunk-e? Testvérnek tekintjük-e az embereket a mindennap ismételt megkülönböztetések nélkül? Hatalomra törekszünk-e, gátlástalanul gyűjtjük a földi javakat? Nem hallgatjuk meg egymást?

Gyorsan abba hagyom a felsorolást, nehogy valaki azt gondolja, hogy igazolni akarom magamat. Én benne vagyok az Egyházban, anyagilag támogatom, szertartásokon veszek részt, tisztelem a jó papokat, olvasom az egyházi irodalmat és így tovább. Nagyra tartom azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a szegények, üldözöttek, kizsákmányoltak érdekében tesz. Nekem nagyon fontos a jó Egyház, hiszen egész életemben közvetlenül vagy közvetve őt segitettem. Amde megerősítem azt az évtizedekkel korábban megfogalmazott nézetemet, hogy számomra az Egyház elsősorban közösség, Jézusban hívő, történelemben vándorló szociális alakulat az Ő tanításának valószínűsítésére. Ami világos számomra, azt igyekszem megtenni, amit homályosan látok, azt képességeim és lelkiismeretem szerint igyekszem feladatá tenni. Hazudni nem fogok, mert Isten bután is elfogad.

Mit kellett volna a Bokornak lényegesen másképp csinálnia?

Tökéletlenségeim elismerése, mulasztásaim kinyilvánítása mellett azt válaszolom, hogy semmit. Minden más szépítkezés, kaserolás, történelmietlen, elégedetlenség, keserűség. A vonalvezetés nagyban jó volt. Aki erre az ügyre tett, az Lk 12,29 alapján tudhatta, hogy tündökölni (*meteorizein*), feltörekedni nem szabad (*nolite in sublimetolli*). Ezzel rendben is vagyunk. A felismert hibákat meg lehet bántani és/vagy javítani. Van azonban néhány említendő dolog.

A név nélküli, majd később Bokor névvel megjelölt baráti társaság – *mostantól a barátaim vagytok, mert mindent elmondtam nektek* – közel hét évtizeden át, az emberek között és Isten ege alatt, a zsinat előtti hagyományos hitvilágból – történelmi és társadalmi változások során – eljutott a zsinat utáni posztmodern világba. Tagjai különféle formában tanúságot tettek szándékukról az evangélium elveinek megvalósítására. Újraértelmezték a szöveget, gondolkodásuk és cselekvésük alapján fogadták el. Tehetségük szerint követték Jézust. Közösségeket teremtettek, lelki életet alakítottak ki, isten- és emberközpontú szemléletben töltötték napjaikat. Ha kritikát akarok ki mondani, legjobb lesz, ha időrendben haladok.

Biblikus teológiai örökségünket a Szentírás olvasására buzdító korábbi pápai levelek adták. Ez folytatódott a zsinat után Bulányi elemző és szintetizáló munkája nyomán, a görög eredeti szöveg feldolgozásával, majd az új ökumenikus fordítás figyelembevételével.

1968-ra elkészült az ismert ötrészes, Keressétek az Isten Országát! (KIO) nevet viselő összefoglalás. Többszörös közösségi revízió után csak azt lehetett mondani rá, hogy a

bibliai helyek elemzésén túl nem tartalmaz „tudományos” teológiai irodalmat. Jobb szót nem tudok erre, de aki kinyitja az utóbbi évtizedek nyomtatott folyóiratainak az irodalomjegyzékét, tudni fogja, hogy miről beszélnek. 1968-ban úgy fejeztem ki ezt, hogy a KIO nem „intelligens” könyv, hiszen hiányzik belőle a kor elismert teológusai munkáinak felsorolása. Ezt bármikor fel lehetett hányortorgatni, ámde a Bokor közösségi életének kialakulásához, az újrakezdéshez, az evangélium melletti aktuális tanúságtételhez éppen a bibliai ösztönzésre volt szükség. Ismertük mi a korábbi katolikus tanítást, de – amint a személyi kultusz idejének gyászos eseményei mutatták – kiderült, hogy a „régii” hit nem ad elegendő erőt a tanúságtételre. A Szentírás alapján viszont le tudtuk győzni féltelmünket, vállalni tudtuk a nehézségeket. Teljesen új látásmóddal, szellemi frissességgel, hívő lelkiülettel indultunk neki a hetvenes éveknek. A KIO megadta azt az erőt, amire szükség volt.

Kritikus hang persze barátaink részéről is elhangzott. A tiszteletreméltó Halász Piusz egy megjegyzéstörödéke a fülemben van. „Hiszen Te is tudod” – mondta Bulányinak –, „hogy nem úgy van.” Hogy mi nincs úgy, nem tudom, azt viszont tudom, hogy Bulányit gyakran érte kritika megalkuvás nélküli álláspontja miatt. Elvárásolt lelkek voltunk az egzegézis eredményei következtében. Lehet, hogy túlzásba is estünk, de magyarul tudom a dolgainkat. „Bulányi paranoiás” – mondták jóakaróink is, és ilyenkor nagyon jól éreztem magam, hiszen nekem egyenesen pápirom van arról, hogy paranoid alkat vagyok. „Tudja maga, hogy ki paranoiás?” – kérdezte egy vizsgáló a Fő utcában. „Az, aki bizonyos dolognak túlzott jelentőséget tulajdonít más dolgokkal szemben.” Nagyszerű – gondoltam –, ez jó meghatározás. Majd mindig erre fogok gondolni, amikor a templomban azt énekeljük, hogy „készebb vagyok meghalni, mint téged megbántani”

Meg sok más ilyen „örült” szöveget. Nolai Szent Pál is égre szegezett szemekkel járt, és úgy hitte, hogy tapsol az angyalok kara (*Ad uxorem suam*). A józanok ilyenkor figyelmeztetni szokták a rajongót, hogy nézzen a földre is, mert különben megbotlik. Pedig a *stulti sumus propter Christum*, azaz bolondok vagyunk Krisztus miatt, egyenesen klasszikus katolikus, mondjuk páli szöveg a bolondériáról, ami miatt hülyének, bigottnak nézik az embert. Általában a világban, de a hatalom előtt megalázkodó egyházban is, ha úgy alakul. Ha nagyon erősködik az ember, akkor minden normális keresztény társaság – Európában vagy Amerikában – ejti az illetőt. Hamar rásütik a „fundamentalista” jelzőt. Bulányi nagyon gyorsan veszített az emigránsok körében, amikor kiderült, hogy használhatatlan a revíziós törekvések számára, de vesztett Európában is, amikor az államba beépülni akaró, egyébként jó szándékú társaságok rájöttek, hogy belőlünk nem lehet minisztert csinálni, nem lesz belőlünk bizonyos alakulatok „házi papja”. Külföldi barátaink is sorra ébredtek rá, hogy nem akarunk túllépni egy határon, és lemondtak rólunk. Valójában saját maguk növelése volt a céljuk, hiszen örültek volna egy kiváló magyar tagozat létrehozásának.

Minden egyesület szeretne nagy lenni. Mi sem voltunk, és talán ma sem vagyunk kivételek. A kicsi a szép – ismételtük Schumachert –, de amikor új csoportot hoztunk létre, a növekedés öröme miatt elhanyagoltuk azt a szellemi megalapozást, amely jelen volt induláskor, és segítette a

közösségi munkát, tanúságtételt. A szabadabb levegő, a kockázat csökkenése révén többen csatlakoztak hozzánk, és azt hittük, hogy a nagyobb létszám ellenére nem gyengül az összekötő hit. Ámde a só veszt a hatásából, ha túlhígítjuk. A szociológus gyanakodni kezd, ha egy vállalat nagy székház építését kezdi el. Azt mondják, ilyenkor már túl van pályája csúcspontján. Nagyméretű rendezvényeink azt a látszatot ébreszthették, hogy a résztvevők meggyőződése azonos. Ha azonban valaki csak futólag is végiggondolja azt a rengeteg szellemi áramlatot, amely fél évszázad után válogatás és kritika nélkül megjelent hazánkban, akkor tudnia kell, hogy a meghívottak a legkülönbözőbb tudattal töltötték meg a Bokor által nyújtott kereteket. Ha ehhez hozzávesszük a lelkiismereti szabadság feltétlen tiszteletét, akkor időnkint valóban az lehetett valakinek a benyomása, hogy a jelenlévők nem tudnak megvalósításra alkalmas közös nézetet kialakítani.

Nagy energiát és sok időt kötöttek le a kommuna megvalósítására irányuló törekvések. A beszélgetések, viták, lelkigyakorlatok nem tudtak eredményt hozni. Az elvek hangoztatása mellett gyakorlati lépésnek vagy lépéseknek kellett volna bekövetkezni. Ezek azonban elmaradtak. Mivel abban az időben már három évtizede ismertem bokorbeli barátaimat, tudtam, hogy koruk, karakterük és társadalmi beágyazottságuk folytán nincs köztük olyan, aki sikeresen belevághatna ebbe a kezdeményezésbe. Katasztrófa helyzetet pedig nem szabad egy álomért létrehozni. Nem egyszer le is irtam a véleményemet. Bulányi nem értett velem egyet, mondván, hogy aki megtagadta a katonai szolgálatot, az nem utasíthatja el a kommuna gondolatát. Nekem az volt az álláspontom, hogy két dologról van szó. Nem *el-vileg*, hanem a rendelkezésre álló anyagi, de főleg személyi feltételek miatt nem látom a megvalósítás lehetőségét. A *gyakorlatban* nem bízom, más alkatú és helyzetű emberekre van szükség az ilyesmihez.

Már a hetvenes évektől ismertem az erőszakmentes, katolikus filozófus és költő, Lanza del Vasto tevékenységét, és rokonszenves volt, amit tett. Messzemenően tiszteltem a kezdeményezését, de minden vállalkozásnak ismerni kell a gyökereit, amint a Bokor sem a légüres térben, hanem a magyar valóságban keletkezett. A sorozatos viták ellenére nem került le a napirendről a kommuna kérdése, és végül be kellett látnunk, hogy másfél évtizedet vett el tőlünk a meddő próbálkozás. Bulányi utolsó naplóiból de-

rült ki, hogy ő családostól szerzetesrendet szeretett volna alapítani. Ez meglepetés volt, mert közeli barátaim sohasem akartak szerzetességet, és magam is mindig ezt a véleményt hangoztattam. Ha valóban ez volt a ki nem mondott célja, akkor új, fiatal erővel kellett volna elkezdeni, nem pedig sok szállal megkötött, többgenerációs családokkal.

Nem volt igazán eredményes az utóbbi évek társadalmi tájékozódása sem. Egyes csoportosulásoktól, pártoktól – jó szándékuk elismerése mellett – idejében el tudtunk válni, mások esetében késett a határozott vélemény kimondása. Kétségtelen, hogy a megpróbáltatások idején mutatott erkölcsi teljesítményünk vonzó volt azok számára, akik szerették volna szalagként zászlójukra tűzni a Bokor nevét. Szerencsére nem valósult meg a szándékuk. Bár igen nagy apostoli buzgóságot fejez ki az a magatartás, amelynek a jegyében mindenhová elme-gyünk, ahová meghív-nak, de azért mégsem egészen úgy. Heródes is szeretett volna megtudni egyet s mást Jézustól, de nem kapott választ. Szívtelen, gögös lett volna Jézus, hogy nem állt szóba vele? Ő, nem, csupán realista. Ezt mindenki megerősítheti, akinek van emberismerettel és józan ésszel kombinált biblikus műveltsége. „Ne szórjátok gyöngyeiteket a serté-

A kicsi a szép

sek elé” – prédikálta 1951 őszén Bulányi a debreceni Szent Anna templomban. Akkor kockázatosabb volt ilyesmit szószékről mondani. A prédikátor tudhatta, mivel játszik. Esetleg egy életfogytiglannal. Ez az egyenes beszéd azonban ma jobban elmegy a szellemi zűrzavarban, bár megvalósulása nem látszik reményteljesebbnek, mint a fenyegető személyi kultusz idején. A vegyes relativizmus idején nagy szerencsénk az, hogy a (társadalmilag) alacsony, szegény és szelíd Jézusra gondosan figyelve jól megítélhetjük teendőinket. Ez a magatartás a nyolc évtized eredménye. Nagyon ragaszkodom is hozzá.

„Messze jövővel komolyan vess öszve jelenkort” – tanácsolja a költő, és az összevetés mindig megtehető, idős korban vélhetőleg több eredménnyel. Lássuk az „első” racionalistát: Descartes elismerte, hogy azért látott messzebre, „mert óriások vállán” állott. Vörösmarty szerint „emlékek nélkül népeknek híre csak árnyék”. Ismerni kell a múltat. Gyorsantológiám eredménye szerint az emlékezés nem tehetetlenség, hanem tudásban gyökerező aktivitás. Búcsúzzunk el a depressziótól! Vannak elődeink, ma is megbízható elődeink.

(Vége)

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb **2014. február végéig** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, tehát az egyes számok ára 250,- Ft, az éves előfizetés **1500,- Ft**, illetve annak, aki postán kéri, a **postaköltséggel együtt 2600,- Ft**.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.).